

Iwona Błaszczak, Tomasz Maliszewski, Ewa Smuk-Stratenwerth (red.), *Uniwersytety ludowe XXI wieku. Tradycja – współczesność – wyzwania przyszłości, Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne ZIARNO w Grzybowie, Grzybów 2017, ss. 253.*

Publikacja, powstała w wyniku projektu *Budowanie kompetencji kluczowych a pedagogika uniwersytetów ludowych w Europie XXI wieku*, realizowanego w ramach programu Erasmus+, scala różnorodne koncepcje pedagogiczne uniwersytetów ludowych jako instytucji wspierających wszechstronny rozwój człowieka. Wielość doświadczeń, idei, wyzwań, zadań, praktyk, programów i inicjatyw, stanowiących przedmiot refleksji poszczególnych autorów, czyni ją wartościowym źródłem wiedzy o historii i teraźniejszości uniwersytetów ludowych. Co więcej, książka inspirowała do przemyśleń na temat możliwych dróg ewolucji placówek oświatowych, ich zadań edukacyjnych w przyszłości, oferty i działań na rzecz zapewnienia jakości pracy dydaktycznej.

Swój walor poznawczy publikacja zawdzięcza, z jednej strony, perspektywie międzynarodowej: o uniwersytetach ludowych wypowiadają się przedstawiciele Polski, Danii, Bułgarii, Niemiec i Szwajcarii; z drugiej strony – profesjonalizmowi współautorów, którzy – reprezentując zarówno praktykę, jak i teorię edukacji dorosłych – podchodzą do niej na wskroś refleksyjnie, łącząc idee z przeszłości, współczesne teorie i swoje zawodowe doświadczenie w przekonującą całość. Wprowadzają w klimat uniwersytetów ludowych i myśl grundtvigiańską, wpisując się w dyskurs dotyczący wizji efektywnej, otwartej, powszechnie dostępnej edukacji obywateli i całych społeczeństw. Piszą o problemach, z jakimi borykają się na co dzień, o drobnych i większych sukcesach, ale także o potrzebach, niespełnionych marzeniach i szansach dotychczas – z różnych powodów – niewykorzystanych. Przede wszystkim umożliwiają Czytelnikowi wgląd w żmudną pracę, którą wykonują pracownicy tych instytucji, by wspierać społeczność lokal-

ną w działaniach dla dobra jednostki, wspólnoty, państwa i międzynarodowego porozumienia. Katalog zadań, które stawia przed sobą uniwersytet ludowy, jest bogaty i ambitny. Chodzi o edukację obywatelską, rozwój demokracji, partnerstwo społeczne, o równość szans, o integrację społeczną oraz kompetencje zawodowe, społeczne i kulturowe, bez których jednostki narażone są na życie w ubóstwie i rezygnację z pełnej i aktywnej partycypacji społecznej.

Autorzy publikacji przedstawiają uniwersytet ludowy jako instytucję, która – czerpiąc nauki z historii i teraźniejszości, weryfikuje zastane idee i realizowane działania. Uniwersytet ludowy jawi się w tej publikacji jako instytucja ciągle konstruująca swoją tożsamość w procesie refleksyjnej modernizacji. Niemniej, mimo imponującej elastyczności i nieustannych wysiłków na rzecz odkrywania coraz to nowych obszarów pedagogicznego działania, pozostaje wierna tym starym ideom i zasadom, które – mówiąc najkrócej – wyrastają na gruncie humanizmu i którym jako cel przyświeca dobro człowieka.

Autorzy publikacji, relacjonując swoje doświadczenia pedagogiczne, nawiązują również do wyzwań, które przed edukacją stawia globalizacja. Współcześnie, w dobie nasilających się konfliktów na świecie, potrzebujemy humanistycznego zaangażowania i humanistycznej wyobraźni bardziej niż kiedykolwiek. Ukształtować je może tylko edukacja humanistyczna, zakorzeniona lokalnie, świadoma współzależności rządzącymi „globalną wioską” i umożliwiająca krytyczne uczenie się świata. Uniwersytety ludowe tworzą swoją ofertę – o tym przekonuje ta publikacja – ani nie kierując się zyskiem ekonomicznym, ani nie traktując edukacji jako towaru, ani nie ulegając międzynarodowej presji rygorystycznych testów. Tworzą przestrzeń do dialogu, rozumiejąc „uczenie się człowieka” w kategoriach etycznych i w ścisłym związku z podmiotowością jednostki, wspólnotą, zaangażowaniem i odpowiedzialnością. Ich działalność pedagogiczna opiera się na wierze w potęgę ludzkiego rozumu i ciągłe doskonalenie się gatunku ludzkiego.

Książka znajdzie zapewne szerokie grono odbiorców, zainteresowanych wiedzą o możliwych drogach edukacyjnego wsparcia uczących się jednostek i społeczeństw, dyskusją na temat edukacji obywatelskiej, edukacji dla demokracji, edukacji mierzącej się z brakiem kompetencji potrzebnych człowiekowi na co dzień. Idee leżące u podstaw ruchu uniwersytetów ludowych nie dosyć, że nie tracą na aktualności, to wydają się być w coraz większym stopniu odpowiedzią na wiele palących pytań.

Publikacja dostarcza całą paletę nowatorskich wizji, koncepcji, idei i praktycznych wskazówek dla pracy pedagogicznej. Mogą one zainspirować

organizatorów ofert edukacyjnych, pedagogów pracujących z ludźmi dorosłymi, działaczy samorządów lokalnych, studentów pedagogiki i wiele innych osób i środowisk, zaangażowanych w sprawę edukacji oraz inicjatywy na rzecz rozwiązania problemów społecznych i wsparcia człowieka w jego rozwoju osobowym.

Ewa Przybylska